

MALİ TABLOLAR ANALİZİNDE KULLANILAN TEKNİKLER

Ünitede Ele Alınan Konular

Mali Tablolar Analizinde Kullanılan Teknikler

- Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Analiz – Yatay Analiz.
- Yüzde Metodu İle Analiz – Dikey Analiz
- Eğilim (Trend) Yüzdeleri
- Oranlar (Rasyolar)
 - Likidite Oranları
 - Aktivite Oranları
 - Finansal Yapı Oranları
 - Rantabilite Oranları

Mali Tablolar Analizinde Kullanılan Teknikler

Çeşitli göstergeler, ölçüler, karşılaştırmalar, işletmenin mali durumunun, karlılığının, verimliliğinin değerlendirilmesinde yardımcı olmaktır. Genellikle uygulamada mali tablolar analizinde kullanılan teknikler dört grupta toplanabilir:

- 1. Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Analiz – Yatay Analiz.**
- 2. Yüzde Metodu İle Analiz – Dikey Analiz**
- 3. Eğilim (Trend) Yüzdeleri.**
- 4. Oranlar (Rasyolar)**

Karşılaştırmalı Analiz – Yatay Analiz

Karşılaştırmalı Analiz, farklı tarihlerde düzenlenmiş mali tablolarda yer alan kalemlerde görülen değişiklerin incelenmesi ve bu değişikliklerin değerlendirilmesidir. Bu analizde, belirli bir tarihte düzenlenmiş mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişki değil, fakat bu kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu artış veya azalış incelenmektedir.

Karşılaştırmalı analizin en büyük üstünlüğü, incelenen işletmenin gelişme yönü hakkında görüş verecek verileri sağlamasıdır. Koşullarda büyük değişiklik olmadığı sürece, işletmenin geçmişteki eğilimine uygun düşen bir gelişme göstereceği beklenir.

Aşağıda karşılaştırmalı tablolar tekniğine göre analizin nasıl yapılacağı ile ilgili bir örnek verilmiştir.

AKTİF (VARLIKLAR)	31/12/2009	31/12/2010	Artış veya Azalış	
	(Önceki Dönem)	(Cari Dönem)		
I. DÖNEN VARLIKLAR			TL	%
A. Hazır Değerler	35.000	45.000	10.000	28.57
B. Menkul Kıymetler	11.000	17.000	6.000	54.54
C. Ticari Alacaklar (Net)	40.000	35.000	(5.000)	(12.5)
D. Diğer Alacaklar (Net)	10.000	13.000	3.000	30
E. Stoklar (Net)	75.500	89.600	14.100	18.67
1. Stoklar	73.500	67.000	(6.500)	(8.8)
2. Veril.Sip. Avansları	0	20.000	20.000	-.-
F. Diğer Dönen Varlıklar	4.000	0	(4.000)	(100)
DÖNEN VARL.TOPLAMI	249.000	286.600	37.600	(15.1)

(Not: Tabloda yer alan parantez içindeki değerler azalışı (-) ifade etmektedir.)

Karşılaştırmalı tablolar tekniğine göre, Artış veya azalış yüzdeleri aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmaktadır.

$$\% \text{ Artış veya Azalış} = \frac{\text{Cari Dönem Tutarı} - \text{Önceki Dönem Tutarı}}{\text{Önceki Dönem Tutarı}} \times 100$$

Karşılaştırmalı analiz tekniği, yukarıda bilançonun bir kısmına uygulanmıştır. Gerçek bir uygulamada analize konu olan bütün mali tablo verileri karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Analizde elde edilen sonuçlara göre karşılaştırma yapılan farklı iki döneme ait verilerin değişim yönü tutar ve yüzde olarak yorumlanmaktadır. Yorumlar yalnızca bir tablo verilerini içerebileceği gibi birbirleriyle ilişkili ancak farklı tablolarda yer alan verileri de içerebilir.

Yüzde Metodu İle Analiz – Dikey Analiz

Bu Analiz Tekniğinde, mali tablolarda yer alan bir kalemin, toplam içerisindeki payı yüzde olarak ifade edilir. Bu analiz metodunun diğer tekniklere kıyasla iki büyük üstünlüğü vardır:

-Diğer analiz teknikleri, mali tablolarda yer alan kalemlerin toplam içindeki göreceli önlemlerini göstermedikleri halde bu yöntem, her bir kalemin toplam içindeki yüzdesini, payını açıkça ortaya koyar.

-Mali tablolar ve bu tablolarda yer alan kalemlerdeki değişiklikler salt rakamsal olarak ifade edildiği takdirde, aynı endüstri kolunda benzer işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmak olanağı yoktur. Yüzde metodu ile analiz tekniği, aynı endüstri kolunda çeşitli işletmeler arasında karşılaştırma yapılmasına ve her endüstri koluna ait ortalama nispetlerin hesaplanmasına olanak vermesi yönünden de yararlıdır.

Aşağıda dikey yüzdeler tekniği uygulanmış bilanço ve gelir tablosundan bazı bölümler yer almaktadır:

PASİF (KAYNAKLAR)		Dikey Yüzdeler	
		Grup Toplamlarına Göre	Genel Toplamlara Göre
I. KISA VAD.YAB.KAYNL.	31/12/2010		
A. Mali Borçlar	14.500	35%	13%
B. Ticari Borçlar	14.000	31%	11%
C. Diğer Kısa Vad. Yab. Kaynl.	12.400	19%	7%
D. Alınan Sipariş Avansları	11.010	8%	3%
E. Borç ve Gider Karşılıkları	10.900	7%	3%
KISA VAD.YAB.KAYN.TOPL.	62.810	100%	32%
II. UZUN VAD.YAB. KAYNL.			
A. Mali Borçlar	13.600	47%	10%
B. Ticari Borçlar	12.500	33%	7%
C. Diğer Borçlar	10.400	5%	1%
D. Alınan Sipariş Avansları	10.780	10%	2%
E. Borç ve Gider Karşılıkları	10.340	4%	1%
UZUN VAD.YAB. KAYN.TOPL.	57.620	100%	29%
III. ÖZKAYNAKLAR			
A. Ödenmiş Sermaye	15.850	21%	8%
1. Sermaye	15.850	21%	8%
2. Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0%	0%
B. Sermaye Yedekleri	16.100	21%	8%
C. Kar Yedekleri	22.100	30%	12%
1. Yasal Yedekler	10.900	14%	5%
2. Olağanüstü Yedekler	11.200	15%	6%
E. Geçmiş Yıllar Zararları (-)	10.100	13%	5%
F. Dönem Net Karı (veya Zararı)	11.450	15%	6%
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	75.600	100%	39%
PASİF (KAYN.) TOPLAMI	196.030		100%

Dikey yüzdeler tekniğine göre, bilançonun pasif tarafına ilişkin hesaplamaların yer aldığı tabloda görülebileceği gibi, bilançoadaki her hesabın tutarı ya genel toplamlara ya da grup toplamalarına göre oranlanmış ve yüzde cinsinden ifade edilmiştir. Bu şekilde örneğin, mali borçların kısa vadeli yabancı kaynakların %35'i kadar; pasiflerin de %13'ü kadar olduğu görülmektedir. Benzer şekilde işletmenin kullandığı tüm kaynakların (pasiflerin) %36'sının kısa vadeli yabancı kaynak, %21'inin uzun vadeli yabancı kaynak ve %43'ünün özkaynaklardan oluştuğu görülmektedir. İşletmenin tüm kaynaklarının %43'ünün özkaynaklardan oluşması; diğer bir açıdan, borçlarının kaynaklar içindeki oranının %57 olduğunu ifade etmekte, bu bulguya göre işletmenin borç ağırlıklı bir finansman modelini uyguladığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda dikey yüzdelerin nasıl yorumlandığına ilişkin bir örnek verilmiştir. Gerçek bir analizde, benzer şekilde, birbirleriyle ilişkisi olan hesaplar veya hesap gruplarının dikey yüzdeleri göz önünde bulundurularak, işletmenin temel durumları hakkında sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Aşağıda gelir tablosuna ilişkin dikey yüzdeler yer almaktadır.

Gelir Tablosu	2010 Yılı (TL)	Dikey Yüzdeler
A. Brüt Satışlar	32 901 854	101%
B. Satış İndirimleri (-)	167 512	1%
C. Net Satışlar	32 734 342	100%
D. Satışların Maliyeti (-)	24 373 915	74%
BRÜT SATIŞ KARI (VEYA ZARARI)	8 360 427	26%
E. Faaliyet Giderleri (-)	919 638	3%
FAALİYET KARI (VEYA ZARARI)	7 440 789	23%
F. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	158 984	0%
G. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zar.(-)	882 419	3%
H. Finansman Giderleri (-)	5 757 209	18%
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	960 145	3%
I. Olağandışı Gelir ve Karlar	1 596	0%
J. Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	841	0%
DÖNEM KARI (VEYA ZARARI)	960 900	3%
K. D. Karı Vergi ve Diğer Yasal Yük. Karş. (-)	170 788	1%
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	790 112	2%

Yukarıdaki gelir tablosunun dikey yüzdelerinden de anlaşılabileceği gibi, gelir tablosunda yer alan her hesap; **net satışlara göre** oranlanmaktadır. Bu tabloya bakarak örneğin işletmenin ilgili dönem içinde net satışlarının %12'si kadar satış indirimleri yaptığı, net satışlarının %26'sı kadar brüt satış karı sağladığı başka bir ifade ile brüt kar marjının %26 olduğu veya benzer şekilde her 100TL'lik net satışının 2 TL'sinin dönem net karı olarak gerçekleşmiş olduğu gibi bulgulara ulaşılmaktadır.

Yukarıda gelir tablosunun dikey yüzdelerine göre nasıl yorumlanacağına ilişkin örnek bakış açıları belirtilmiştir. Yapılacak analizin niteliğine göre ayrıntılı yorumların yapılabileceği ve yapılan yorumların isabetli olması için analizi yapanın sağlam bir muhasebe bilgisine sahip olması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğilim (Trend) Yüzdeleri

Mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin saptanması ve incelenmesi ile mali tablolar analizine tabi tutulabilir.

Eğilim yüzdeleri yöntemi, bir temel yıl seçimini ve bu temel yıla göre işletmenin bilanço kalemlerindeki değişikliklerin yüzde olarak ifadesini gerektirir.

Eğilim yüzdeleri metodunun uygulanabilmesi için, inceleme döneminin oldukça uzun olması gerekmektedir. İnceleme dönemi birkaç hesap dönemini kapsamaması halinde, eğilim yüzdeleri hesaplanmasının fazla anlamı yoktur.

Bunun yanı sıra işletme için her yönden normal olan bir yılın baz (temel) olarak seçilmesi gerekir. Aksi takdirde, olağandışı faktörlerin etki yapmış olduğu bir yılın temel olarak seçilmesi, yapılacak analizin yanıltıcı olması sonucunu doğurur.

Hesaplanan eğilim yüzdelere göre, herhangi bir hesabın tutarının zaman içinde nasıl değiştiği anlaşılmaktadır. Baz yıldaki bütün yüzdeler %100 olarak hesaplanmaktadır. Çünkü baz yılındaki hesap tutarları kendileriyle oranlanmaktadır. Daha sonraki yıllara ilişkin hesap tutarları da baz yıldaki ilgili hesaba bölünmekte ve 100'le çarpılmaktadır. Eğilim Yüzdeleri aşağıdaki formül aracılığı ile hesaplanmaktadır:

$$\text{Eğilim Yüzdeleri} = \frac{\text{İlgili Yıldaki Hesap Tutarı}}{\text{Baz Yıldaki Tutarı}} \times 100$$

Hesaplanan eğilim yüzdelere göre hesapların yıllar boyunca göstermiş oldukları genel değişim eğilimleri karşılaştırılarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır. Hesaplanan eğilim yüzdeleri tablolarından eğilimin düzeyini tam olarak hesaplama olanağı olmayabilir. Eğilim yüzdelere analizinde bu gibi durumlarda kaba yorumlar yapılmakla birlikte Böyle bir durumda gerçek hayatta daha doğru değerlendirmeler yapabilmek için istatistiksel yöntemlerden yararlanılması gerekebilir. Bu yöntemlerden de ilk akla geleni regresyon analizidir.